

Υπόθεση C-821/21

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

24 Δεκεμβρίου 2021

Αιτούν δικαστήριο:

Juzgado de Primera Instancia de Fuengirola (Ισπανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

3 Δεκεμβρίου 2021

Ενάγων:

NM

Εναγόμενες:

Club La Costa (UK) PLC, υποκατάστημα στην Ισπανία

CLC Resort Management LTD

Midmark 2 LTD

CLC Resort Development LTD

European Resorts & Hotels, S. L.

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Διεθνής δικαιοδοσία των ισπανικών δικαστηρίων και εφαρμοστέο δίκαιο στη διαφορά — Κανονισμός Βρυξέλλες I και κανονισμός Ρώμη I — Σύμβαση χρονομεριστικής μίσθωσης ακινήτων — Συμβάσεις καταναλωτών

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως περί ερμηνείας — Άρθρο 267 ΣΛΕΕ — Ερμηνεία των κανονισμών Βρυξέλλες I και Ρώμη I — Συμβάσεις καταναλωτών

Προδικαστικά ερωτήματα

Αναφορικά με τον κανονισμό (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012:

Πρώτον. Σε περιπτώσεις συμβάσεων καταναλωτών στις οποίες τυγχάνει εφαρμογής το άρθρο 18, παράγραφος 1, του κανονισμού Βρυξέλλες I, *συνάδει προς τον εν λόγω κανονισμό ερμηνεία του όρου «αντισυμβαλλόμενος», κατά τη διάταξη αυτή, υπό την έννοια ότι αναφέρεται αποκλειστικά σε αυτόν που υπέγραψε τη σύμβαση και όχι σε άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα πέραν εκείνων που πράγματι την υπέγραψαν;*

Δεύτερον. Αν ο όρος «αντισυμβαλλόμενος» έχει την έννοια ότι αναφέρεται μόνο σε αυτόν που πράγματι υπέγραψε τη σύμβαση, στην περίπτωση που τόσο ο καταναλωτής όσο και ο «αντισυμβαλλόμενος» *έχουν την κατοικία τους εκτός Ισπανίας, συνάδει προς το άρθρο 18, παράγραφος 1, του κανονισμού Βρυξέλλες I, η ερμηνεία ότι δεν θεμελιώνεται διεθνής δικαιοδοσία των ισπανικών δικαστηρίων, όταν ο επιχειρηματικός όμιλος στον οποίο ανήκει ο «αντισυμβαλλόμενος» περιλαμβάνει εταιρίες με κατοικία στην Ισπανία, οι οποίες δεν συμμετείχαν στην υπογραφή της σύμβασης ή υπέγραψαν συμβάσεις άλλες από εκείνη της οποίας ζητείται η ακύρωση;*

Τρίτον. Αν ο «αντισυμβαλλόμενος» κατά το άρθρο 18, παράγραφος 1, του κανονισμού Βρυξέλλες I αποδείξει ότι έχει την κατοικία του στο Ηνωμένο Βασίλειο σύμφωνα με το άρθρο 63, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού, *συνάδει προς τη διάταξη αυτή η ερμηνεία ότι η κατά τα ανωτέρω καθοριζόμενη κατοικία περιορίζει τη δυνατότητα επιλογής βάσει του άρθρου 18, παράγραφος 1; Επιπλέον, μπορεί η πρώτη διάταξη να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν περιορίζεται στην εισαγωγή ενός απλού «τεκμηρίου πράγματος», ούτε ότι το τεκμήριο αυτό ανατρέπεται αν ο «αντισυμβαλλόμενος» ασκεί δραστηριότητες εκτός του τόπου δωσιδικίας της κατοικίας του ούτε ότι «ο αντισυμβαλλόμενος» φέρει το βάρος απόδειξης ότι η κατοικία του, όπως καθορίζεται βάσει της προαναφερθείσας διάταξης, συμπίπτει με τον τόπο άσκησης των δραστηριοτήτων του;*

Αναφορικά με τον κανονισμό (ΕΚ) 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008:

Τέτατον. Σε περίπτωση συμβάσεων καταναλωτών στις οποίες εφαρμόζεται ο κανονισμός Ρώμη I, *συνάδει προς το άρθρο 3 του κανονισμού αυτού η ερμηνεία ότι είναι έγκυρες και τυγχάνουν εφαρμογής οι ρήτρες καθορισμού του εφαρμοστέου δικαίου οι οποίες ενσωματώνονται στους «γενικούς όρους» της σύμβασης που υπέγραψαν τα μέρη ή οι οποίες περιλαμβάνονται σε χωριστό έγγραφο στο οποίο παραπέμπει ρητώς η σύμβαση και του οποίου η παράδοση στον καταναλωτή αποδεικνύεται;*

Πέμπτον. Στην περίπτωση συμβάσεων καταναλωτών στις οποίες τυγχάνει εφαρμογής ο κανονισμός Ρώμη I, *συνάδει προς το άρθρο 6, παράγραφος 1, του*

κανονισμού αυτού η ερμηνεία ότι δυνατότητα επίκλησης της διάταξης έχει τόσο ο καταναλωτής όσο και ο αντισυμβαλλόμενος;

Έκτον. Στην περίπτωση συμβάσεων καταναλωτών στις οποίες τυγχάνει εφαρμογής ο κανονισμός Ρώμη I, συνάδει προς το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού η ερμηνεία ότι, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του, η εφαρμογή του δικαίου που προβλέπεται στη διάταξη αυτή πρέπει σε κάθε περίπτωση να προκρίνεται σε σχέση με την εφαρμογή του δικαίου που προβλέπεται στο άρθρο 6, παράγραφος 3, έστω και αν το τελευταίο είναι ευνοϊκότερο για τον καταναλωτή στη συγκεκριμένη περίπτωση;

Νομολογία και σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (Βρυξέλλες Ι).

Άρθρο 7 («Ειδικές δικαιοδοσίες»), σημείο 5.

Άρθρο 17 («Διεθνής δικαιοδοσία σε συμβάσεις καταναλωτών»), παράγραφος 1, στοιχείο γ'.

Άρθρο 18, παράγραφος 1.

Άρθρο 19.

Άρθρο 24 («Αποκλειστική δικαιοδοσία»), παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο.

Άρθρο 25 («Παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας»), παράγραφος 1.

Άρθρο 63 («Γενικές διατάξεις»), παράγραφοι 1 και 2.

Κανονισμός (ΕΚ) 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη Ι).

Άρθρο 3 («Ελευθερία επιλογής»), παράγραφος 1.

Άρθρο 4 («Εφαρμοστέο δίκαιο ελλείψει επιλογής»), παράγραφοι 1 και 4.

Άρθρο 6 («Συμβάσεις καταναλωτών»).

Άρθρο 10 («Συναίνεση και ουσιαστικό κύρος»), παράγραφος 1.

Συμφωνία για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΕ 2019, C 384, σ. 1).

Άρθρο 66, στοιχείο α' · άρθρο 67, παράγραφος 1, στοιχείο α', και άρθρο 126.

Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Άρθρο 81.

Απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Δεκεμβρίου 1970, *Handelsgesellschaft*, υπόθεση 11/70.

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios (βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 1/2007, της 16ης Νοεμβρίου, περί έγκρισης του ενοποιημένου κειμένου του γενικού νόμου περί προστασίας των καταναλωτών και των χρηστών).

Άρθρο 67. «Κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου».

Ley 4/2012, de 6 de julio, de contratos de aprovechamiento por turno de bienes de uso turístico (νόμος 4/2012, της 6ης Ιουλίου, περί συμβάσεων χρονομεριστικής μίσθωσης).

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Ο ΝΜ, Βρετανός υπήκοος, κάτοικος Ηνωμένου Βασιλείου (UK), συνήψε στην Ισπανία στις 6 Οκτωβρίου 2018 σύμβαση χρονομεριστικής μίσθωσης ακινήτου για τουριστική χρήση διεπόμενη από τον Ley 4/2012 de 6 de julio (νόμο 4/2012, της 6ης Ιουλίου). Η σύζυγος του ΝΜ, επίσης Βρετανή υπήκοος και κάτοικος Ηνωμένου Βασιλείου, συμβλήθηκε επίσης στη σύμβαση, όπως και, μέσω του υποκαταστήματός της στην Ισπανία, η Club La Costa (UK) PLC, βρετανική εταιρία με κατοικία στο Ηνωμένο Βασίλειο που κατευθύνει τις εμπορικές της δραστηριότητες στην Ισπανία και σε άλλες χώρες, συμπεριλαμβανομένου του Ηνωμένου Βασιλείου.
- 2 Η προαναφερθείσα σύμβαση περιέχει την εξής ρήτρα (ρήτρα «S»): «*Η παρούσα σύμβαση ερμηνεύεται σύμφωνα με το αγγλικό δίκαιο και υπόκειται στην αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία των αγγλικών δικαστηρίων. Τα συμβαλλόμενα μέρη της παρούσας σύμβασης αποδέχονται αμετάκλητα την επίδοση μέσω ταχυδρομείου στις διευθύνσεις που παρατίθενται στην οπίσθια όψη ή με οποιονδήποτε άλλον τρόπο επιτρέπεται από τους νόμους της Αγγλίας και της Ουαλίας*».
- 3 Ο ΝΜ άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου αγωγή ακύρωσης της προαναφερθείσας σύμβασης και επιστροφής των καταβληθέντων ποσών. Η αγωγή στρέφεται, εκτός από την αντισυμβαλλόμενη Club La Costa (UK) PLC, κατά τεσσάρων άλλων εταιριών, τρεις εκ των οποίων είναι επίσης βρετανικές,

ενώ η τέταρτη είναι ισπανική εταιρία (European Resorts & Hotels, S.L.). Αυτές οι τέσσερις τελευταίες εναγόμενες εταιρίες δεν συμβλήθηκαν στη σύμβαση που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας δίκης, αλλά σε άλλες συμβάσεις στις οποίες δεν συμβλήθηκε η Club La Costa (UK) PLC.

- 4 Στο πλαίσιο της κύριας δίκης πρέπει να επιλυθεί το επίμαχο ζήτημα αν τα ισπανικά δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία να εκδικάσουν αξίωση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη. Πρέπει επίσης να προσδιοριστεί το εφαρμοστέο δίκαιο, δεδομένου ότι, σύμφωνα με το ισπανικό δικονομικό δίκαιο, αν εφαρμόζεται αλλοδαπό δίκαιο, ο διάδικος που το επικαλείται πρέπει να αποδείξει την ύπαρξη και το περιεχόμενο του εν λόγω δικαίου. Το ισπανικό δίκαιο ορίζει επίσης τους κανόνες που διέπουν το παραδεκτό όσον αφορά την απόδειξη του αλλοδαπού δικαίου, σύμφωνα με τις αρχές της συνάφειας και της χρησιμότητας.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 5 Κληθέντες από το αιτούν δικαστήριο να διατυπώσουν την άποψή τους σχετικά με το αν πρέπει να υποβληθεί αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο ενάγων διαφώνησε με την υποβολή αυτή, ενώ οι εναγόμενες εταιρίες συμφώνησαν με την υποβολή των προδικαστικών ερωτημάτων.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αποφάσεως περί παραπομπής

- 6 Είναι αδιαμφισβήτητο ότι οι σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον καθορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας περιέχονται στον κανονισμό (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012 (στο εξής: κανονισμός Βρυξέλλες I), όπως επίσης και στη συμφωνία για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας, σύμφωνα με την οποία οι διατάξεις του κανονισμού Βρυξέλλες I εφαρμόζονται στο Ηνωμένο Βασίλειο σε σχέση με αγωγές που ασκήθηκαν εντός της μεταβατικής περιόδου, η οποία έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2020 (άρθρα 67, παράγραφος 1, στοιχείο α', και 126, της συμφωνίας).
- 7 Είναι επίσης αναμφισβήτητο ότι οι σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης για τον καθορισμό του εφαρμοστέου δικαίου περιέχονται στον κανονισμό (ΕΚ) 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008 (Ρώμη I), όπως επίσης και στη συμφωνία για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας, σύμφωνα με την οποία οι διατάξεις του κανονισμού Ρώμη I εφαρμόζονται στο Ηνωμένο Βασίλειο ως προς συμβάσεις που συνάφθηκαν εντός της μεταβατικής περιόδου, η οποία έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2020 (άρθρα 66, στοιχείο α', και 126, της συμφωνίας).

- 8 Ωστόσο, η μέχρι σήμερα νομολογία των ισπανικών δικαστηρίων σχετικά με την ερμηνεία των ανωτέρω διατάξεων, και ιδίως εκείνη του Audiencia Provincial de Málaga (επαρχιακού δικαστηρίου της Μάλαγα, Ισπανία), είναι διχασμένη και μεταβαλλόμενη, με αποτέλεσμα σε διαφορές με το ίδιο αντικείμενο, στις οποίες επρόκειτο να κριθεί η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου για την εκδίκαση αξιώσεων σχετικά με την ακύρωση σύμβασης και τη συνακόλουθη επιστροφή καταβληθέντων ποσών, άλλοτε έγινε δεκτή η διεθνής δικαιοδοσία των ισπανικών δικαστηρίων και άλλοτε όχι.

Ερμηνεία του κανονισμού 1215/2012 (Βρυξέλλες I)

- 9 Επισημαίνεται κατ' αρχάς ότι στη νομολογία δεν αμφισβητείται ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη σύμβαση δεν αφορά εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων ούτε ότι δεν συνιστά μίσθωση και ότι, συνεπώς, δεν εφαρμόζεται η ειδική δωσιδικία που προβλέπεται στο άρθρο 24, σημείο 1, του κανονισμού Βρυξέλλες I, κατά το οποίο, σε υποθέσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων και μισθώσεων ακινήτων, έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η κατοικία των διαδίκων, τα δικαστήρια του κράτους μέλους της τοποθεσίας του ακινήτου.
- 10 Εξάλλου, γίνεται επίσης δεκτό ότι η επίμαχη σύμβαση εμπίπτει στην κατηγορία των *συμβάσεων καταναλωτών* που προβλέπεται στο άρθρο 17, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού Βρυξέλλες I, στις οποίες ισχύει η δωσιδικία του άρθρου 18, παράγραφος 1, κατά το οποίο *«αγωγή του καταναλωτή κατά του αντισυμβαλλομένου ασκείται είτε ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του ο αντισυμβαλλόμενος είτε, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η κατοικία του αντισυμβαλλομένου, ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του καταναλωτή»*. Παρέκκλιση από τη δωσιδικία αυτή είναι δυνατή μόνο με ρητή συμφωνία παρέκτασης, υπό την προϋπόθεση ότι, κατά το άρθρο 19 του κανονισμού Βρυξέλλες I, η εν λόγω συμφωνία είναι *μεταγενέστερη της γένεσης της διαφοράς*.
- 11 Στο σημείο αυτό η ερμηνευτική διχογνωμία προκύπτει γύρω από το ζήτημα του προσδιορισμού της κατοικίας του αντισυμβαλλομένου που μνημονεύεται στο άρθρο 18, παράγραφος 1, του κανονισμού Βρυξέλλες I.
- 12 Το άρθρο 62 του κανονισμού Βρυξέλλες I διέπει αυτό το ζήτημα, καθόσον στην παράγραφο 1 προβλέπει ότι, για να καθορίσει αν διάδικος έχει την κατοικία του στο έδαφος του κράτους μέλους του επιληφθέντος δικαστηρίου, το δικαστήριο εφαρμόζει το εθνικό δίκαιο, και στην παράγραφο 2 ότι, *αν διάδικος δεν έχει την κατοικία του στο κράτος μέλος του επιληφθέντος δικαστηρίου, το δικαστήριο, προκειμένου να καθορίσει αν ο διάδικος έχει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος, εφαρμόζει το δίκαιο του κράτους μέλους αυτού*. Ωστόσο, *αν ο αντισυμβαλλόμενος είναι νομικό πρόσωπο, το άρθρο 63 του ίδιου κανονισμού ορίζει ως τόπο «κατοικίας» α) την καταστατική του έδρα· β) την κεντρική του διοίκηση· ή γ) την κύρια εγκατάστασή του*. Ειδικότερα, για τους σκοπούς του Ηνωμένου Βασιλείου (UK), με τον όρο *«καταστατική έδρα» νοείται ο τόπος του*

«registered office», ελλείπει δε αυτού νοείται το «place of incorporation» (ο τόπος ιδρύσεως), ελλείπει δε και αυτού ο τόπος δυνάμει της νομοθεσίας του οποίου πραγματοποιήθηκε η «formation» (σύσταση) του νομικού προσώπου (παράγραφος 2 του προαναφερθέντος άρθρου 63).

- 13 Τούτου δοθέντος, η ισπανική νομολογία έχει κάνει δεκτό ότι ο καταναλωτής δεν επιτρέπεται, κάνοντας χρήση της δυνατότητας που του παρέχει το άρθρο 18, παράγραφος 1, του κανονισμού Βρυξέλλες I, να επιλέξει τοπική δωσιδικία προσαρμοσμένη στις ανάγκες του, αγνοώντας την κατοικία του νομικού προσώπου, όπως ορίζεται στη διάταξη. Πρόκειται πάντα για την κατοικία του αντισυμβαλλομένου στη σύμβαση και όχι για την κατοικία οποιουδήποτε άλλου προσώπου που δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος της σύμβασης, η εν λόγω δε κατοικία ορίζεται στο προαναφερθέν άρθρο 63 του κανονισμού Βρυξέλλες I, το οποίο περιέχει ειδικές ρυθμίσεις για το Ηνωμένο Βασίλειο. Βάσει αυτής της ερμηνείας, όταν ο καταναλωτής δεν έχει την κατοικία του στην Ισπανία, η διεθνής δικαιοδοσία των ισπανικών δικαστηρίων αποκλείεται, πρώτον, στις περιπτώσεις όπου τα εναγόμενα νομικά πρόσωπα έχουν την κατοικία τους στο Ηνωμένο Βασίλειο· δεύτερον, στις περιπτώσεις όπου, πλέον των νομικών προσώπων που συνήψαν τη σύμβαση —αντισυμβαλλόμενα— και έχουν την κατοικία τους στο Ηνωμένο Βασίλειο, ενάγονται οντότητες με κατοικία στην Ισπανία, οι οποίες, αν και ανήκουν στον ίδιο όμιλο επιχειρήσεων, δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης και, τρίτον, στις περιπτώσεις όπου, πλέον των νομικών προσώπων που συνήψαν τη σύμβαση και έχουν την κατοικία τους στο Ηνωμένο Βασίλειο, ενάγονται οντότητες με κατοικία στην Ισπανία, οι οποίες συνήψαν παρεπόμενες συμβάσεις άλλες από τη σύμβαση που αποτελεί το αντικείμενο της αγωγής ακύρωσης.
- 14 Μια εντελώς διαφορετική ερμηνεία δεν λαμβάνει υπόψη τη μορφή του αντισυμβαλλομένου ούτε την κατοικία του, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 63 του κανονισμού Βρυξέλλες I. Η θέση αυτή υποστηρίζει ότι η εν λόγω διάταξη εισάγει τεκμήριο πράγματος, κατά τρόπον ώστε ο αντισυμβαλλόμενος να πρέπει να αποδείξει ότι η καταστατική του έδρα συμπίπτει με την εγκατάστασή του, δεδομένου ότι, σε αντίθετη περίπτωση, και εφόσον αποδειχθεί ότι ο επιχειρηματικός όμιλος, στον οποίο ανήκει ο αντισυμβαλλόμενος αυτός, ασκεί δραστηριότητες στην Ισπανία, θεμελιώνεται διεθνής δικαιοδοσία των ισπανικών δικαστηρίων σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή των προαναφερθέντων άρθρων 18, παράγραφος 1, και 63, του κανονισμού Βρυξέλλες I.
- 15 Κατά το αιτούν δικαστήριο η ερμηνεία αυτή δεν συνάδει με το πνεύμα και τον σκοπό του κανονισμού Βρυξέλλες I, καθόσον υπερβαίνει τη δυνατότητα που παρέχεται στον καταναλωτή να επιλέξει τη δωσιδικία της δικής του κατοικίας, αντί της κατοικίας του εναγομένου, και φθάνει μέχρι το σημείο να παρέχει τη δυνατότητα στον καταναλωτή να καθορίσει την ίδια την κατοικία του εναγομένου πέραν του νομικού της ορισμού, προβαίνοντας με τον τρόπο αυτό σε ένα είδος forum shopping.

Ερμηνεία του κανονισμού 593/2008 (Ρώμη I)

- 16 Ακόμη και αν η απάντηση του ΔΕΕ στο προδικαστικό ερώτημα είναι ότι τα ισπανικά δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία να επιληφθούν της υπό κρίση υπόθεσης, θα πρέπει να προσδιοριστεί βάσει ποιου κανόνα πρέπει να εκτιμηθεί το κύρος ή η ακυρότητα της σύμβασης.
- 17 Έχει ήδη αναφερθεί ότι η νομολογία κάνει δεκτό ότι η νομοθεσία που διέπει τον καθορισμό του εφαρμοστέου δικαίου στην επίμαχη στην κύρια δίκη σύμβαση, δεδομένης της ημερομηνίας της σύμβασης, είναι ο κανονισμός Ρώμη I, καθώς και οι προαναφερθείσες σχετικές διατάξεις της συμφωνίας για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, στη νομολογία υπάρχει διχογνωμία όσον αφορά την ερμηνεία των διατάξεων του εν λόγω κανονισμού.
- 18 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού Ρώμη I, *η σύμβαση διέπεται από το δίκαιο που επέλεξαν τα μέρη*. Επικουρικά εφαρμόζονται τα διάφορα κριτήρια του άρθρου 4, τα οποία συμπληρώνονται από την καταληκτική διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου αυτού, η οποία παραπέμπει *στο δίκαιο της χώρας με την οποία η σύμβαση συνδέεται στενότερα*. Παράλληλα με τις γενικές αυτές διατάξεις ο κανονισμός εισάγει ειδικούς κανόνες, ιδίως για τις συμβάσεις καταναλωτών στο άρθρο 6, με τίτλο «Συμβάσεις καταναλωτών». Το καθεστώς που προβλέπεται για αυτήν την κατηγορία συμβάσεων έχει ως εξής: τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να επιλέξουν το εφαρμοστέο δίκαιο, ωστόσο, υπό την προϋπόθεση ότι η επιλογή αυτή δεν έχει ως αποτέλεσμα να στερήσει τον καταναλωτή από την προστασία που εξασφαλίζουν οι διατάξεις από τις οποίες δεν μπορεί να γίνει παρέκκλιση σύμφωνα με το δίκαιο που θα ήταν εφαρμοστέο επικουρικά στις συμβάσεις καταναλωτών (άρθρο 6, παράγραφος 2). Επικουρικά, δηλαδή ελλείψει επιλογής ή όταν η επιλογή που γίνεται στη σύμβαση δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη, στις συμβάσεις καταναλωτών εφαρμόζεται το δίκαιο της χώρας όπου ο καταναλωτής έχει τη συνήθη διαμονή του, εφόσον ο αντισυμβαλλόμενος (ο επαγγελματίας) πληροί μία εκ των εξής δύο προϋποθέσεων: α) ασκεί τις δραστηριότητές του στη χώρα όπου ο καταναλωτής έχει τη διαμονή του· ή β) κατευθύνει τις δραστηριότητές του σε αυτή τη χώρα ή σε διάφορες χώρες μεταξύ των οποίων και η συγκεκριμένη χώρα (άρθρο 6, παράγραφος 1). Μόνο στο μέτρο που δεν πληρούνται τα ανωτέρω κριτήρια, εφαρμόζονται ακόμη επικουρικότερα τα γενικά κριτήρια των άρθρων 3 και 4 (άρθρο 6, παράγραφος 3).
- 19 Είναι αδιαμφισβήτητο ότι το εν λόγω άρθρο 6 είναι εφαρμοστέο στην επίμαχη στην παρούσα δίκη σύμβαση, γεγονός που φαίνεται να οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, εν προκειμένω, εφαρμοστέο είναι το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου.
- 20 Ωστόσο, σύμφωνα με μια διαφορετική νομολογιακή ερμηνεία σχετικά με διαφορές που αφορούν συμβάσεις όμοιες με την επίμαχη στην παρούσα δίκη, δεν εφαρμόζεται το αγγλικό δίκαιο. Πράγματι, σύμφωνα με αυτή την ερμηνεία, η ρήτρα επιλογής του αγγλικού δικαίου δεν είναι έγκυρη, διότι δεν αποτελεί συμφωνία που συνήφθη ελεύθερα μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών, αλλά

επιβλήθηκε από τον αντισυμβαλλόμενο ως γενικός όρος της σύμβασης. Παράλληλα, σύμφωνα με την ίδια ερμηνεία, ο αντισυμβαλλόμενος δεν μπορεί να επικαλεστεί τη διάταξη του άρθρου 6, παράγραφος 1, του κανονισμού Ρώμη I, αλλά μόνον ο καταναλωτής, κατά τρόπον ώστε, αν ο καταναλωτής δεν προσφύγει στην προστασία αυτή, πρέπει αναγκαστικά να εφαρμοστεί η διάταξη του άρθρου 6, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού, που παραπέμπει στα άρθρα 3 και 4 του ίδιου κανονισμού.

- 21 Ωστόσο, σε αντίθεση με την ανωτέρω ερμηνεία, πρέπει να σημειωθεί, πρώτον, ότι ούτε ο κανονισμός Ρώμη I ούτε η νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την προστασία των καταναλωτών απαγορεύουν την ενσωμάτωση ρητρών παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας στους γενικούς όρους συναλλαγών, εφόσον οι όροι αυτοί περιλαμβάνονται στη σύμβαση που υπογράφουν τα μέρη ή αναφέρονται στη σύμβαση έμμεσα, αλλά με σαφήνεια. Δεύτερον, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι μόνον ο καταναλωτής μπορεί να επικαλεστεί τη διάταξη του προαναφερθέντος άρθρου 6, παράγραφος 1. Ο κανονισμός Ρώμη I δεν προβλέπει κανέναν τέτοιο περιορισμό. Φαίνεται να πρόκειται για μια μάλλον προκατειλημμένη και αφηρημένη αντίληψη σύμφωνα με την οποία η εφαρμογή του ισπανικού δικαίου, ως ευνοϊκότερου, πρέπει να προκρίνεται σε σχέση με την εφαρμογή του αγγλικού δικαίου. Η ερμηνεία αυτή βασίζεται επίσης σε μια διάταξη ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του *Ley española de protección de los consumidores y usuarios* (ισπανικού νόμου περί προστασίας των καταναλωτών και των χρηστών), το άρθρο 67, το οποίο διέπει την εφαρμογή του αλλοδαπού δικαίου στους καταναλωτές.
- 22 Συναφώς, η νομολογία του ΔΕΕ έχει κάνει δεκτό ότι οι νομικές έννοιες που ενσωματώνονται στην ευρωπαϊκή νομοθεσία αποτελούν ίδιες και αυτοτελείς έννοιες του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες πρέπει να ερμηνεύονται βάσει των αρχών του ίδιου του δικαίου της Ένωσης, αλλά ουδέποτε βάσει των εθνικών αρχών, εννοιών ή κανόνων (απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1970, *Handelsgesellschaft*, 11/70).
- 23 Η προαναφερθείσα ερμηνευτική διχογνωμία δικαιολογεί την ανάγκη αποσαφήνισης των εφαρμοστέων διατάξεων τόσο του κανονισμού Βρυξέλλες I όσο και του κανονισμού Ρώμη I, όπως εκτίθεται στα υποβαλλόμενα προδικαστικά ερωτήματα.